

<https://doi.org/10.54318/eip.2023.da.348>**DRAGAN ALEKSIĆ¹**

E-mail: dragan.aleksic@ekof.bg.ac.rs

NEJEDNAKOST ZARADA U SRBIJI

WAGE INEQUALITY IN SERBIA

JEL KLASIFIKACIJA: J31, J18, J70.

APSTRAKT:

Merenje nejednakosti dohotka na osnovu SILC ankete u Srbiji počelo je početkom prethodne decenije. Od momenta kad su rezultati postali dostupni Srbija spada među zemlje koje karakteriše najviši nivo dohodne nejednakosti u Evropi. Za razliku od nejednakosti dohotka, čiji su rezultati javno dostupni i objavljuju se na godišnjem nivou, o nejednakosti zarada malo se zna. S obzirom na to da zarade predstavljaju glavnu komponentu dohotka, neophodno je detaljnije ispitati oblik njihove distribucije. U ovom radu bavimo se procenom nejednakosti zarada iz različitih izvora podataka i na osnovu različitih indikatora. Rezultati do kojih smo došli ukazuju da je nejednakost zarada znatno niža od nejednakosti dohotka. Štaviše, prema međunarodnim poređenjima Srbija bi se mogla svrstati u zemlje sa umerenom nejednakošću zarada. Navedeni nalazi ukazuju da se bazični uzroci visoke nejednakosti dohotka i nejednakosti u društvu najverovatnije nalaze izvan zarada, pre svega među penzionerima i stanovništvom radnog uzrasta koje se nalazi van tržišta rada.

KLUČNE REČI:

NEJEDNAKOST ZARADA, NEJEDNAKOST DOHOTKA, TRŽIŠTE RADA, SRBIJA, GINI INDEKS, ARS, SILC, SES.

ABSTRACT:

The measurement of income inequality based on the SILC survey in Serbia began in the first part of the last decade. From the moment the results became publicly available, Serbia has been classified among the countries with the highest level of income inequality in Europe. In contrast to income inequality, where the results are publicly available on an annual basis, information about wage inequality is rather scarce. Considering that wages represent the main component of income, it is necessary to examine the shape of their distribution in more detail. In this paper, we estimate wage inequality by using different data sources and different indicators. Our results show that wage inequality is significantly lower than income inequality. Moreover, according to international comparisons, Serbia could be classified as one of the countries with moderate level of wage inequality. According to our findings, the basic causes of high income inequality and inequality, in general, are most likely to be found outside of wages, primarily among pensioners and inactive persons within the working-age population.

KEYWORDS:

WAGE INEQUALITY, INCOME INEQUALITY, LABOUR MARKET, SERBIA, GINI INDEX, LFS, SILC, SES.

1. UVOD

Ekonomisti su danas uglavnom saglasni da je početkom 80-ih godina prošlog veka došlo do osetnijeg porasta nejednakosti dohotka. Ipak, o nejednakosti na globalnom nivou počinje intenzivnije da se diskutuje tek početkom druge decenije XXI veka. Nedugo zatim, svest „običnih“ građana o nejednakoј raspodeli dohotka naglo raste, osnivaju se brojni međunarodni pokreti, poput „mi smo 99%“, koji demonstriraju protiv ovog globalnog fenomena, a nejednakost postaje jedna od glavnih tema na respektabilnom forumu ekonomista u Davosu.

Na nejednakost dohotka, kao na globalnu pojavu, ni Srbija nije ostala imuna. Prema podacima Evrostata, od 2013, što je godina od koje se u Srbiji sprovodi istraživanje SILC, naša zemlja nalazila se u vrhu liste zemalja sa najvećom nejednakošću dohotka. U jednom trenutku vrednost Gini indeksa za Srbiju iznosila je čak 40, a samo su Turska ili Bugarska od evropskih zemalja u pojedinim godinama registrovale više nivoe nejednakosti od Srbije.

Tri činjenice karakteristične su kada se radi o nejednakosti u Srbiji. Prvo, o nejednakosti u Srbiji se u naučnim krugovima u poslednje vreme i te kako govori (Randelović & Žarković-Rakić, 2011; Mijatović 2014; Matković et al, 2015; Krstić, 2016; Krstić & Žarković-Rakić, 2017; Krstić, 2017; Arandarenko et al, 2017.). Takođe, unutar stručnih krugova ne manjka ni debate o visini nejednakosti u Srbiji i adekvatnom načinu na koji bi ona trebalo da se meri (Mijatović, 2017; Arandarenko, 2017; Arandarenko et al, 2019.).

Drugo, čini se i da je stanovništvo prilično svesno postojanja nejednakosti u Srbiji, ako je sudeći po nalazima jedne međunarodne studije koja je, pored Srbije, sprovedena u još 8 zemalja (Davalos et al, 2016). Prema rezultatima ove studije, oko 85% ispitanika iz Srbije smatra da se jaz između bogatih i siromašnih povećao u poslednjih 10 godina, oko 14% percipira da se stanje nije promenilo, dok svega 1% smatra da su se razlike smanjile.

Treće, iako se o nejednakosti naširoko govori i debatuje u stručnoj javnosti; iako je, po svemu sudeći, stanovništvo svesno fenomena rastuće nejednakosti, njoj se u medijima pridaje relativno malo pažnje u odnosu na ostale ekonomske teme. Tako je prema jednom istraživanju, koje se odnosi na period između 2014. i 2017. godine, ustanovljeno da se termin nejednakosti u medijima pojavio svega 52 puta, naspram preko 18.500 pojavljivanja pojmova „mere štednje“ i „javni dug“ (Žarković-Rakić, 2017).

Ako se u Srbiji malo govori o nejednakosti dohotka, o oskudnosti javne diskusije o nejednakosti zarada ne treba ni govoriti. Međutim, detaljniji uvid u nejednakost zarada predstavlja osnovni preduslov za formiranje kritične mase znanja koja bi omogućila da se problem nejednakih dohodaka sagleda na potpuniji način. Prethodno proizilazi iz činjenice da su u Srbiji zarade najvažniji izvor dohotka, tako da se potencijalno visoka nejednakost zarada vrlo lako može preliti u visoku ukupnu nejednakost.

Analizu nejednakosti zarada u Srbiji započecemo pregledom stručne literature koja se u proteklom periodu bavila ovom tematikom. Nalazi do kojih su neki od autora došli moći će da se uporede i sa našim rezultatima. Deo koji potom sledi imaće za cilj da predstavi

izvore podataka i metodologiju. Obe komponente su od izuzetne važnosti u istraživanjima ovog tipa, jer male promene u definicijama i/ili uzorku mogu znatno da utiču na krajnje pokazatelje nejednakosti. Centralni deo rada odnosi se na prikaz glavnih rezultata do kojih smo došli. U poslednjem delu rada zaključujemo i dajemo preporuke za smanjenje nejednakosti.

2. ISTRAŽIVANJA O NEJEDNAKOSTI ZARADA U SRBIJI

Kao što je istaknuto u prethodnom delu, istraživanja o nejednakosti u Srbiji dominantno su za svoj fokus imala dohodak. Ipak, postoji nekoliko radova koji su se neposredno bavili opštom nejednakošću zarada, kao i dosta onih koji su se indirektno doticali horizontalnih nejednakosti, poput, na primer, razlike u zaradama između muškaraca i žena.

U jednom od prvih istraživanja opšte nejednakosti zarada, grupa autora imala je za cilj da utvrdi faktore koji najviše utiču na nivo i promenu nejednakosti zarada u Srbiji (Krstić et al, 2007). Istraživanje se zasnivalo na 8 talasa ARS-a između 1996. i 2003. godine, a osnovna varijabla bila je mesečna zarada muškaraca na glavnom poslu. Primenom regresione analize autori su zaključili da postoji veliki deo neobjašnjelog varijabiliteta prilikom utvrđivanja faktora koji utiču na nivo zarade. Ipak, ustanovili su i to da prebivalište zaposlenog, može značajno da utiče na produblјivanje nejednakosti. Potencijalni uzrok ovakvog nalaza autori vide u tranzicionom obrascu prema kojem je u prvim godinama tranzicije urbana populacija stekla nesrazmerno veće koristi u odnosu na ruralnu populaciju.

Za razliku od navedenog istraživanja, Krstić i Sanfi su svoj rad bazirali na dva talasa Ankete merenja životnog standarda (LSMS) iz 2002. i 2007. godine (Krstić & Sanfey, 2011). Tom prilikom, autori su paralelno računali osnovne pokazatelje nejednakosti zarada (Gini, Tejl, varijansu logaritma zarada) radnika zaposlenih na formalnom tržištu i onih koji „rade na crno“. Svi pokazatelji su bili jedinstveni - nejednakost zarada se znatno povećala u 2007. godini, i to kako ukupna, tako i nejednakost zarada formalnih i neformalnih radnika. Iako se nejednakost zarada neformalnih radnika relativno manje povećala, ona je i dalje ostala na višem nivou od nejednakosti zarada formalno zaposlenih radnika. Autori su takođe putem regresione jednačine ispitivali faktore koji utiču na nivo i promenu nivoa nejednakosti zarada, i tom prilikom ustanovili da su obrazovanje i, u određenoj meri, neformalna zaposlenost dali značajan doprinos porastu nejednakosti zarada između dve posmatrane godine.

Novije istraživanje koje se bazično bavilo problematikom nejednakosti dohotka u Srbiji, došlo je do rezultata koji su zanimljivi i sa aspekta nejednakosti zarada (Krstić & Žarković-Rakić, 2017). Autorke su koristile Gini koeficijent i Tejlav T indeks ($\alpha=2$) da bi na osnovu ankete SILC za 2013. godinu analizirale nejednakost raspoloživog ekvivalentnog dohotka prema radnom intenzitetu članova domaćinstava. Njihovi rezultati pokazuju da je nejednakost ubedljivo najviša (Gini blizu 50) u onim domaćinstvima čiji članovi rade manje od 20% ukupnih meseci rada koji su im bili na raspolaganju. Takođe, dekompozicijom nejednakosti prema izvorima dohotka ustanovljeno je da zarade u Srbiji čine

najvažniji izvor dohotka - nešto više od $\frac{3}{4}$ ukupnog raspoloživog dohotka². One ne samo da su najvažnija komponenta dohotka, već ih odlikuje i visoka nejednakost, koja merena visinom Gini koeficijenta iznosi 61,5. Ipak, treba istaći da dobijeni rezultati nisu direktno uporedivi sa rezultatima našeg istraživanja, jer se navedeno istraživanje zasnivalo na raspoloživom dohotku koji je, pomoću modifikovane skale ekvivalencije OECD-a, prilagođen za ekonomiju obima i sastav domaćinstva.

Pored opšte nejednakosti zarada, ekonomisti su se bavili i horizontalnom, odnosno kako je Milanović naziva „egzistencijalnom“ ili „kategorijalnom“ nejednakošću (Milanović, 2016). U Srbiji su posebno izražena dva tipa horizontalne nejednakosti - jaz u zaradama između muškaraca i žena i jaz u zaradama između javnog i privatnog sektora. Procene razlike u zaradama između muškaraca i žena su različite u zavisnosti od izvora podataka i metodologije (Krstić, 2002; Avlijaš et al, 2013; Žarković-Rakić et al, 2018; Anić, 2019). Međutim, nalazi su uglavnom saglasni i sugerišu specifičnu situaciju Srbije. Naime, u odnosu na prosek zemalja EU, nekorigovani jaz u zaradama između muškaraca i žena uopšte nije veliki (u zavisnosti od istraživanja kreće se od 3,3% do 5,7%). Posledica toga je znatno bolja obrazovanost žena koje niže prosečne zarade kompenzuju višim nivoom obrazovanja. Stoga, kada se u obzir uzmu muškarci i žene identičnih karakteristika, odnosno korigovani jaz, razlika u zaradama znatno se povećava (između 11% i 13,8%, u zavisnosti od procena). Iako korigovani jaz daje bolju sliku o stvarnom zaostajanju zarada žena za zaradama muškaraca, sa aspekta opšte nejednakost zarada relevantniji je nekorigovani pokazatelj.

Osim visokih razlika u zaradama između muškaraca i žena, u Srbiji je primetno i postojanje tzv. premije na zarade u javnom sektoru. Prema nalazima jednog istraživanja ispostavlja se da je ona rasla u periodu između 2004. i 2008. godine, prvenstveno u korist onih radnika sa niskim (14% u slučaju muškaraca) i srednjim (13% u slučaju muškaraca i 5% u slučaju žena) nivoom obrazovanja (Laušev, 2012). Zanimljivo je da su najmanju korist od rada u javnom sektoru imale visokoobrazovane osobe, koje su u proseku bolje zarađivale u privatnom sektoru. Nešto noviji nalazi dobijeni takođe na osnovu podataka ARS-a, ali desetak godina kasnije, ukazuju da je premija zarada u javnom sektoru iznosila oko 17% (Vladislavljević, 2017). Za ovako visok jaz u zaradama između javnog i privatnog sektora najzaslužnije su relativno bolje karakteristike radnika u javnom sektoru. Drugim rečima, viši obrazovni nivo, duži radni staž i povoljnija struktura zanimanja karakterišu radnike zaposlene u javnom sektoru. Autor je takođe ustanovio i da se premija zarada u javnom sektoru smanjila u 2015. godini za oko 6%, što je direktna posledica ranije implementiranih mera fiskalne konsolidacije. Sudeći po ovim rezultatima, ni jaz u zaradama između javnog i privatnog sektora u Srbiji nije zanemarljiv i kao takav stvara još jednu dimenziju horizontalne nejednakosti.

Naravno, pomenuta dva jaza nisu jedina žarišta horizontalne nejednakosti u Srbiji. Nejednakost ovog tipa prisutna je i između mnogih drugih grupa koje se razlikuju na osnovu demografskih karakteristika. Osnovno pitanje je u kojoj meri se horizontalna nejednakost preliva u ukupnu nejednakost? Kako se radi o dvema zasebnim raspodelama, porast jaza u zaradama između dve grupe ne mora nužno da znači i porast ukupne nejednakosti zarada. Sasvim je moguće da se nakon objedinjavanja distribucija zarada dveju grupa

2 Učešće zarada na prvi pogled deluje suviše visoko, ali treba imati na umu da u proračunima ekvivalentnog dohotka porezi imaju negativan predznak.

kod kojih su razlike u zaradama prisutne, dobije jedinstvena raspodela zarada koja je ujednačenija. Upravo iz tog razloga Milanović preporučuje da borba protiv horizontalne nejednakosti ne treba da zameni borbu protiv ukupne nejednakosti. Naprotiv, Milanović je mišljenja da bi smanjenjem ukupne nejednakosti automatski moglo da smanji horizontalne nejednakosti. Sa druge strane, insistiranje, pre svega, na postizanju horizontalnih jednakosti, nema potencijal da redukuje ukupnu nejednakost. Štaviše, insistiranje na politikama koje stavljaju horizontalnu jednakost ispred ukupne, u određenim slučajevima, može čak dovesti i do povećanja ukupne nejednakosti (Milanović, 2016). Upravo iz ovog razloga, prevashodno nam je namera da u radu, između ostalog, identifikujemo i mapiramo različite vrste horizontalne nejednakosti koje postoje u Srbiji, bez ikakve namere da sudimo o njihovom uticaju na ukupnu nejednakost zarada.

3. PODACI I METODOLOGIJA

Da bismo na što sveobuhvatniji način sagledali nejednakost zarada u Srbiji opredelili smo se da istraživanje baziramo na multidimenzionalnom pristupu. Prethodno će biti slučaj kako u pogledu pokazatelja nejednakosti, tako i u pogledu korišćenih izvora podataka.

Neophodnost multiindikatorske analize proizilazi iz toga što različiti pokazatelji nejednakosti zadovoljavaju različite poželjne osobine koje idealna mera nejednakosti treba da poseduje. S tim u vezi, opredelili smo se da nejednakost zarada analiziramo kroz prizmu nekoliko naširoko korišćenih indikatora nejednakosti. Prvi od njih je verovatno i najučestaliji pokazatelj nejednakosti dohotka i zarada - Gini koeficijent. Svoju popularnost duguje relativno jednostavnom procesu izračunavanja i intuitivno jasnoj interpretaciji dobijenih rezultata. Nezavisnost od aritmetičke sredine, invarijantnost u odnosu na veličinu populacije, ispunjenost Pigu-Daltonovog principa i simetričnost samo su neke od osobina koje su važne za komparacije koje ćemo praviti. Ipak, njegov najveći nedostatak jeste nepostojanje jednostavnog načina na koji može da se dekomponuje, te stoga moramo koristiti i druge pokazatelje.

Pokazatelji koji prevazilaze navedeni nedostatak potiču iz porodice indikatora opšte entropije. Radi se o Tejllovom L indeksu, poznatijem još i kao prosečni logaritam odstupanja (MLD) i Tejllovom T indeksu, koji se češće označava samo kao Tejllov indeks. Prvi pokazatelj je nešto osetljiviji na promene na levom repu raspodele, dok je drugi pokazatelj, kao i Gini, osetljiviji na promene u sredini raspodele. Upravo iz tog razloga ćemo se pre svega bazirati na Tejllovom indeksu, kako zbog provere robusnosti Gini rezultata, tako i zbog dekompozicije koja najveći ponder pripisuje promenama u središnjem delu distribucije.

Poslednja dva pokazatelja su rudimentarni i pre svega imaju za cilj da pokažu promene na određenim delovima distribucije zarada tokom vremena. U pitanju su decilni odnosi, konkretno P90/P10 i P90/P50. Prvi prati promene u odnosu relativno bogatog i relativno siromašnog radnika, dok drugi sugerše u kojoj meri se promenio odnos relativno bogatog i tipičnog (medijalnog) radnika tokom vremena.

Upotreba više različitih izvora podataka takođe je veoma važna i ima dvojaku ulogu: (1) specifična osobenost svakog od njih pomoći će nam da analiziramo segment nejedna-

kosti zarada koji nije moguće ispitati iz drugih izvora i (2) rezultate dobijene iz različitih izvora iskoristićemo u komparativne svrhe. Potonja funkcija je od posebnog značaja, jer se ne radi isključivo o pukoj komparaciji rezultata. Naprotiv, pošto su uzoračka definicija i pokrivenost različiti za svaki od ovih izvora podataka, uporedna analiza dobijenih rezultata omogućit će nam da spoznamo kako uključivanje pojedinih institucionalnih faktora i segmenata tržišta rada utiče na visinu nejednakosti. Tako ćemo, primera radi, imati priliku da uporedimo pokazatelje nejednakosti izračunate za neto i bruto zarade, kao i one izračunate za celokupno, ali i samo za formalno tržište rada. Na taj način moći ćemo da procenimo redistributivnu ulogu oporezivanja rada i uticaj neformalnog tržišta rada na nejednakost zarada u Srbiji.

Bazični izvor podataka na osnovu kojeg ćemo vršiti kalkulacije biće Anketa o prihodima i uslovima života (SILC). Istraživanje SILC je nastalo kao rezultat EU-SILC projekta koji je u 2003. godini pokrenut u svega 7 evropskih zemalja, a danas je ono našlo primenu i van Evropske zajednice i trenutno se u 35 zemalja koristi kao osnovni izvor za ocenu nejednakosti, stepena rizika od siromaštva, materijalne deprivacije i sl.

Pored SILC-a, koristićemo i dva komplementarna izvora - Anketu o radnoj snazi (ARS) i Istraživanje o strukturi zarada (SES). Poput SILC-a i navedena dva izvora su međunarodno uporediva i sprovode se po standardizovanoj metodologiji. U prvom slučaju se radi o anketi domaćinstava, dok su u drugom slučaju jedinice posmatranja preduzeća. Važna prednost ARS je ta što se zasniva na relativno velikom uzorku koji pokriva čitavo tržište rada, zajedno sa svim njegovim podsegmentima, od kojih je najvažniji neformalno tržište rada. Prednost SES-a se sa druge strane ogleda u tome što isključuje subjektivnost ispitanika kada se radi o zaradama, jer ove podatke popunjava kadrovska služba.

U zavisnosti od raspoloživosti, podaci o zaradama koji predstavljaju osnovni input za kalkulaciju nejednakosti dobijeni su na sledeći način. SES istraživanje već sadrži gotove podatke o ekspanziranim neto i bruto zaradama na mesečnom nivou koje smo preuzeli. Podaci SILC i ARS o zaradama dostupni su na mesečnom nivou i po potrebi su prilagođavani za uobičajeni broj sati koje zaposleni rade tokom meseca. Da se ne bi izgubilo na opservacijama, u proračun su pored preciznih iznosa zarada uključeni i odgovori onih ispitanika koji su naveli intervalne iznose zarada. Aritmetička sredina intervala poslužila je kao aproksimacija ocene zarade, osim u slučaju prvog i poslednjeg intervala kojima je ocena pripisana na osnovu empirijske raspodele.

4. REZULTATI

Od kako je istraživanje SILC prvi put počelo da se sprovodi u našoj zemlji, ono je postalo najpouzdaniji izvor za praćenje trenda nejednakosti dohotka, te se samim tim nameće i kao vredan izvor za ispitivanje nejednakosti zarada. Na samom početku, nije zgoreg da se pozabavimo nivoom, ali i poređenjem trenda nejednakosti dohotka i nejednakosti zarada. S tim u vezi u Tabeli 1 prikazane su vrednosti Gini koeficijenta, kao vodećeg indikatora nejednakosti, izračunatog na bazi SILC podataka za period za koji su bili raspoloživi mikro podaci. Naravno, treba pomenuti da navedena dva pokazatelja nisu direktno uporediva po nekoliko osnova. Prvo, jedinica posmatranja za Gini dohotka je domaćinstvo, dok je

za Gini zarada to pojedinac. Drugo, prilikom izračunavanja nejednakosti dohotka u obzir se uzimaju ekvivalentni odrasli, a u slučaju nejednakosti zarada posmatraju se pojedinci, tako da se poredi ekvivalentni dohodak sa zaradom pojedinca itd. Iz tog razloga, poređenje ovih pokazatelja treba isključivo da nam posluži u dve svrhe: (1) da uvidimo stepen slaganja njihovog trenda i (2) da uporedimo odnos Gini zarada i Gini dohotka u Srbiji i drugim zemljama za koje su rađena istraživanja na sličnim podacima.

► **TABELA 1 - POREĐENJE GINI KOEFICIJENTA ZA DOHODAK I GINI KOEFICIJENTA ZA ZARADE U SRBIJI, 2013-2016.**

	2013	2014	2015	2016
GINI _D	38	38.3	40	39.8
GINI _Z	27.7	28.8	28.9	28.6

Izvor: Evrostat za dohodni i obračun autora na bazi podataka SILC-a za Gini zarada, RZS.

Proračuni prikazani u oba reda tabele zasnivaju se na neto vrednostima, jedino što prvi pokazatelj (sem razlika koje smo ranije naveli) pored zarada zaposlenih, obuhvata i dohodak samozaposlenih, dohodak od kapitala, rente, penzije, socijalni transferi itd. Prvo što zapažamo jeste da Gini zarada beleži za oko 10-11 poena niže vrednosti. Ovo u osnovi ne treba da čudi, jer se uzorak za Gini zarada bazira isključivo na ljudima koji rade i koji su tokom godine ostvarili određena primanja, što nije slučaj sa drugim pokazateljem koji u sebi sadrži i veliki broj nezaposlenih i neaktivnih lica (sa i bez primanja). Ipak, iako je uzorački okvir znatno drugačiji, primetno je perfektno slaganje u kretanju oba pokazatelja prema kojem je i nejednakost dohotka i nejednakost zarada u Srbiji rasla do 2015. godine, nakon čega je u 2016. ostala na približno istom nivou.

Pošto se sva dalja analiza u radu zasniva na podacima o zaradi po satu, smisleno je da barem u uvodnom delu detaljniji prikaz svih mera nejednakosti za posmatrani vremenski period prikažemo i mesečno i po satu. Upravo ovo je učinjeno u Tabeli 2 na čijem se levom panelu nalaze podaci zasnovani na neto zaradama po satu, dok su na desnom panelu predstavljeni proračuni bazirani na mesečnoj neto zaradi. Najpre treba istaći da skoro sve mere nejednakosti računane na bazi časovnih zarada beleže nešto više vrednosti od odgovarajućih mera koje se zasnivaju na mesečnim podacima o zaradama. Ovo je donekle u suprotnosti sa nalazima studije koja je vršila slične kalkulacije na podacima SILC-a (Dreger et al, 2015). Autori su tom prilikom ustanovili da ova dva pokazatelja beleže približne vrednosti, što odgovara našem slučaju, ali i da su ipak u većini evropskih zemalja vrednosti mera zasnovanih na mesečnim podacima nešto više od onih zasnovanim na zaradi po satu.

Za razliku od nejednakosti dohotka, nejednakost zarada u Srbiji merena na osnovu neto zarade po satu, nije izrazito visoka. Argument za ovakav stav pronalazimo na osnovu poređenja rezultata do kojih smo došli i onih iz studija Bachmann et al. (2012) i Dreger, et al (2015). Obe su zasnovane na SILC-u, samo što se prva odnosi na 2011. godinu, a druga na prosek perioda 2004-2010. Srpskih 28,84 - 29,79 Gini poena se u prvom slučaju nalazi blizu vrednostima koje su u 2011. zabeležile Italija (28,6), Mađarska (29,8) i Francuska (29,9) i sa tim nivoom Srbija bi bila pozicionirana u središnjem delu tabele nejednakosti zarada u zemljama EU. Druga studija sadrži kalkulacije MLD i Tejl indeksa za zemlje EU. Na osnovu rezultata pomenute studije, Srbija bi sa 13,49 - 15,48, odno-

sno 14,48 - 16,33 i po ovom osnovu bila svrstana u zemlje sa umerenom nejednakošću zarada. Detaljniji rezultati pokazatelja nejednakosti za zemlje EU dat je u Dodatku.

► TABELA 2 – MERE NEJEDNAKOSTI ZARADA U SRBIJI, 2013-2016.

(a) Neto zarada po satu

	2013	2014	2015	2016
Gini	28.8	29.8	29.6	29.5
MLD (GEO)	13.5	15.5	15.5	14.6
Theil (GEI)	14.5	15.9	16.5	16.3
p90/p10	3.46	3.6	3.41	3.3
p90/p50	2	2	1.99	1.99
Mean	209	210	211	216

(b) Mesečna neto zarada

	2013	2014	2015	2016
Gini	27.7	28.8	28.9	28.6
MLD (GEO)	12.5	14.6	14.9	13.8
Theil (GEI)	13.6	15.6	16.5	15.9
p90/p10	3	3.1	3	3.09
p90/p50	2	1.94	1.87	1.95
Mean	37625	38259	38821	40090

Izvor: Obrada autora na osnovu SILC, RZS.

Naredni korak analize odnosi se na sagledavanje nivoa nejednakosti iz različitih izvora. Time će se steći šira slika o intenzitetu nejednakosti zarada u Srbiji, kao i dobiti uvid u to kako na nejednakost utiču definisanost tržišta i poreska politika. Kao što je ranije bilo reči, pored SILC-a, komplementarni izvori će biti ARS i SES. Pošto je SES četvorogodišnje istraživanje koje je kod nas sprovedeno 2014. godine, zajednički sadržalac za sva tri istraživanja biće upravo ova godina. U Tabeli 3, pored vrednosti mera za 2014. godinu, prikazani su i rezultati SILC-a za 2015. godinu, jer je to prva godina na osnovu koje je iz ovog upitnika moguće dobiti podatak i o neto i o bruto zaradi.

► TABELA 3 - MERE NEJEDNAKOSTI ZARADA U SRBIJI IZ RAZLIČITIH IZVORA

		GINI	MLD	THEIL	90/10	90/50
SILC	Neto_sat ₂₀₁₄	29.79	15.48	15.94	3.6	2
	Neto_mesec ₂₀₁₄	28.8	14.64	15.57	3.107	1.942
	Neto_sat ₂₀₁₅	29.6	15.48	16.48	3.4	1.99
	Bruto_sat ₂₀₁₅	29.97	16.09	16.69	3.45	1.96
SES	Neto_mesec ₂₀₁₄	29.16	13.7	15.79	3.53	1.97
	Bruto_mesec ₂₀₁₄	29.84	14.29	16.19	3.66	2.01
ARS	Neto_sat ₂₀₁₄	28.24	13.74	15	3.03	1.78
	Neto_mesec ₂₀₁₄	26.01	11.92	12.11	2.62	1.75

Izvor: Obrada autora na osnovu, SILC, SES i ARS, RZS.

Prvo što uočavamo iz Tabele 3 je to da nema prevelikih odstupanja u vrednostima pokazatelja nejednakosti, bez obzira na izvor podataka. Iako se radi o različitim konceptima, razlika u odgovarajućim pokazateljima ne prelazi 3 poena, što nas dodatno uverava da se nejednakost zarada u Srbiji nalazi u procenjenom opsegu. Nadalje, ukoliko uporedimo pokazatelje zasnovane na zaradi po satu i mesečnim iznosima zarade, odnos njihovih

vrednosti prema ARS-u u skladu je sa odnosom dobijenim na osnovu podataka SILC-a. Veća nejednakost prilikom uključivanja sati rada u obračun ukazuje da su oni jedan od faktora koji u Srbiji povećava nejednakost, što je u suprotnosti sa nalazima Dreger et al, (2015), gde su sati rada uravnotežujući faktor. Činjenica da se nejednakost povećava nakon relativizovanja mesečnih zarada može da bude posledica toga što u Srbiji (1) oni sa relativno niskim zaradama rade natprosečan broj sati i/ili (2) oni sa relativno visokim zaradama ostvaruju časove rada koji su manji od proseka. Drugim rečima, iako imaju niže zarade ovi radnici imaju viši intenzitet rada od onih sa visokim zaradama.

Drugi nalaz koji se može pročitati iz tabele odnosi se na rang nejednakosti prema Gini koeficijentu baziranom na mesečnoj neto zaradi iz različitih izvora. Najveća vrednost nejednakosti registrovana je iz SES-a, dok je SILC, a pogotovo ARS skor, dosta niži. Pomalo iznenađuje da je nejednakost računata iz SES-a najviša, s obzirom na to da navedeno istraživanje pokriva primarni, odnosno kvalitetniji segment tržišta rada. Takođe, SES distribucija je pod direktnim uticajem jedne od institucija tržišta rada – minimalne zarade. Pošto njegov uzorak čine samo preduzeća koja zapošljavaju formalne radnike, radnici u njima ne mogu biti plaćeni ispod zakonskog minimuma. Drugim rečima, levi rep SES raspodele je veštački odsečen na nivou minimalne zarade, što nije slučaj u druga dva analizirana istraživanja. Potencijalni razlog zbog kojeg je nejednakost zarada računata na osnovu SES-a viša od one računata na osnovu SILC-a i ARS-a odnosi se na razliku u načinu na koji se dobija odgovor o zaradi. Dok zaradu u SES-u popunjava računovodstvena služba na osnovu stvarno isplaćenih zarada, podaci o zaradama u ARS-u i SILC-u zasnovani su na subjektivnim odgovorima ispitanika. U potonjem slučaju, postoji rizik da radnici delimično potcene svoja primanja. Takođe verovatnije je da će radnici koji mnogo zarađuju imati podsticaj da „sakriju“ veći apsolutni deo zarade od onih koji imaju primanja oko minimalnih, što posledično veštački smanjuje nivo nejednakosti. Radi se naravno o hipotetičkom primeru, trebalo bi sprovesti detaljniju analizu kako bi se utvrdili precizni uzroci postojanja razlika u nivou nejednakosti iz navedenih izvora.

Poslednja zanimljivost iz Tabele 3 tiče se pokazatelja nejednakosti pre i nakon oporezivanja. Sasvim očekivano, sve mere iz oba analizirana izvora saglasne su da politika oporezivanja rada ima redistributivni karakter, budući da su njihove neto vrednosti niže od bruto iznosa. Međutim, ovo smanjenje je marginalno – svega 0.4 Gini poena kada je reč o SILC-u i 0.3 Gini poena kada je izvor SES. Ovakve razlike ukazuju da je redistributivnost oporezivanja rada isključivo nominalna kao i da su efekti sadašnjih poreza i doprinosa na smanjenje nejednakosti praktično zanemarljivi. Izostanak osetnijeg smanjenja nejednakosti nakon oporezivanja posledica je karaktera poreza na rad koji su bazično proporcionalni i koje odlikuje isključivo indirektna (i to blaga) progresivnost. Na taj način odnos neto i bruto zarade radnika sa levog i desnog kraja distribucije zarada, skoro je identičan. O ovome govore i rezultati prema kojima poreski klin u Srbiji tek neznatno raste sa porastom zarada (Arandarenko & Aleksić, 2019).

Nakon analize opšte nejednakosti zarada u Srbiji, delimično ćemo se dotaći horizontalnih nejednakosti, odnosno nejednakosti određenih kategorija zaposlenih. S obzirom na nemogućnost dekompozicije Gini indeksa sledeći rezultati mogu isključivo da posluže kao indikacija stepena koncentracije zarada u okviru određene kategorije radnika. Sve zaposlene smo posmatrali prema polu, starosti i nivou obrazovanja. Grube procene poka-

zuju da je nejednakost zarada prilično ujednačena prema polovima, s tim da je raspodela zarada žena nešto ujednačenija ($G\check{z}=28,5$; $G_m=30,1$).

Mladi radnici (16-29) imaju znatno ujednačeniju raspodelu zarada ($G_{15-29}=28$) od svih podgrupa radnika starijih od 40 godina (vrednosti Ginija kreću se između 29 i 31, u zavisnosti od uzrasta). Ovakav rezultat se može objasniti nešto homogenijom obrazovnom strukturom mladih u odnosu na starije radnike koji su znatno disperzovaniji po ovom pitanju, ali i postojanjem aditivne komponente minulog rada koja ima sposobnost da generiše veće razlike među starijim nego među mlađim radnicima.

Konačno, najveće razlike u zaradama zabeležene su kod zaposlenih sa niskim i visokim obrazovanjem, dok radnici sa najviše završenom srednjom školom imaju veoma ujednačenu raspodelu zarada ($G_{s\check{s}}=24$). Za relativno visok nivo nejednakosti zarada kod osoba sa visokim obrazovanjem možemo ponuditi čisto hipotetičko objašnjenje koje se zasniva na ekspanziji privatnih fakulteta i visokih škola, zbog čega je ovaj stepen obrazovanja u Srbiji postao veoma disperzovan. U skladu sa ovim razmišljanjem, viši nivo nejednakosti zarada zapravo proističe iz razlika u znanjima koje postoje između studenata različitih fakulteta (kako između privatnih i državnih, tako i između samih državnih fakulteta). Sa druge strane, visoka nejednakost među onima sa niskim obrazovanjem metodološki je artefakt. Naime, ova obrazovna grupa izuzetno je heterogena i u nju spadaju mnogi - od onih bez ijednog razreda osnovne škole, do onih koji nemaju završenu srednju školu - te je samim tim i zarađivački potencijal znatno različit.

Činjenica da intenzitet nejednakosti varira između pojedinih grupa radnika nameće potrebu da se detaljnije ispituju faktori koji najviše doprinose nejednakosti zarada u Srbiji. Gruba metoda za ovakav vid procene zasniva se na dekompoziciji mera nejednakosti na različite podgrupe radnike. Na ovaj način se ukupna nejednakost razdvaja na nejednakost koja nastaje kao posledica razlike u primanjima unutar grupe i nejednakost koja je rezultanta razlike u primanjima između grupa. Primera radi, uzrok visoke nejednakosti mladih može biti činjenica da su njihove zarade, u opštem slučaju, bitno različite od zarada ostalih starosnih grupa, što predstavlja „međugrupnu“ komponentu nejednakosti. Isto tako, primanja mladih između njih samih mogu imati značajan varijabilitet i tada se radi o „unutargrupnoj“ komponenti nejednakosti.

Kvantitativna ocena doprinosa ova dva tipa nejednakosti važna je sa aspekta ekonomske politike, jer će direktno od njihove kompozicije zavisiti tip politike koji će biti najefikasniji u redukovanju nejednakosti. Nadovezujući se na prethodni hipotetički primer, ukoliko kod nejednakosti mladih dominira „međugrupna“ komponenta, opravdano je usvajati mere kojima se utiče na zaradu svih mladih radnika. Suprotno, ukoliko preovlađuje „unutargrupna“ komponenta, efekti prethodne mere bili bi ograničeni. U tom slučaju bi efikasnije bilo doneti selektivne mere kojima se povećava zarađivački potencijal onih mladih čija primanja zaostaju za zaradama vršnjaka.

► TABELA 4 – NEJEDNAKOST ZARADA UNUTAR I IZMEĐU GRUPE, ZASNOVANA NA TEJL INDEKSU

	2013	2014	2015	2016
POL				
Unutar	14.46	15.92	16.42	16.21
Između	0.02	0.02	0.06	0.12
UZRAST				
Unutar	13.89	15.52	15.96	15.95
Između	0.59	0.42	0.52	0.38
OBRAZOVANJE				
Unutar	10.74	12.33	13.55	13.28
Između	3.74	3.61	2.93	3.05
SEKTOR				
Unutar	14.34	15.8	16.34	16.26
Između	0.14	0.14	0.14	0.07

Izvor: Obrada autora na osnovu SILC, RZS.

U Tabeli 4 prikazana je dekomponovana nejednakost za različite kategorije radnika. S obzirom na jednostavnost dekomponovanja mera iz porodice opšte entropije, opredelili smo se da kalkulacije baziramo na Tejllovom indeksu. Prva stvar koja je zavredela diskusiju, tiče se odnosa snaga dveju nejednakosti. Za sve posmatrane grupe radnika dominira „unutargrupna“ komponenta nejednakosti. Dobijeni rezultati u skladu su sa nalazima ranijih studija koje su ispitivale nejednakost u zemljama EU (Bachmann et al, 2012) i u SAD-u (Buchinsky & Hunt, 1999), gde je tom prilikom utvrđen sličan odnos dva tipa nejednakosti. Činjenica da je doprinos „međugrupne“ nejednakosti relativno mali, ukazuje da ukupna nejednakost zarada ne može biti objašnjena isključivo na osnovu opaženih karakteristika (pol, uzrast, obrazovanje, sektor). Visoke vrednosti nejednakosti koje otpadaju na nejednakost unutar samih grupa sugerišu da je uzrok nejednakosti neki drugi faktor (od onoga koji se posmatra), kao i kombinacija neopaženih (u odnosu na one koje smo posmatrali) faktora. Primera radi, ukoliko se posmatra nejednakost u okviru grupe muškaraca ili žena, dominantan uzrok nejednakosti čine drugi faktori poput obrazovanja, starosti itd.

Ipak, udeo dva tipa nejednakosti značajno varira u zavisnosti od posmatrane kategorije radnika. Dok je „međugrupna“ nejednakost prema polu u proseku spremna da objasni svega 0,15% ukupne nejednakosti, u slučaju obrazovanja ova komponenta je u stanju da objasni nešto više od $\frac{1}{4}$ ukupne nejednakosti zarada u Srbiji. Prethodno podrazumeva da različiti faktori imaju različit doprinos nejednakosti zarada. Ovaj doprinos se uglavnom zasniva na ulozi određenog faktora u determinisanju zarade. S tim u vezi, nivo obrazovanja u Srbiji, u opštem slučaju, znatno više predodređuje visinu zarade nego što je to u slučaju pola ili sektora. Na taj način treba i posmatrati dobijene rezultate, tako da učešće od 25% koju „međugrupna“ nejednakost ima kada se radi o obrazovanju, ne smatra se nužno lošim. Određeni nivo ovakvog tipa nejednakosti je neophodan da bi uopšte postojao podsticaj za školovanjem. Mnogo alarmantnija situacija bila bi da su referentne vrednosti zabeležene u slučaju dekompozicije prema polu.

Rezultati do kojih smo došli takođe su saglasni sa nalazima uporedive studije koja se odnosi na Tursku, gde je obrazovanje jedini „autlajer“ po ovom pitanju (Tansel et al, 2014). Treba istaći i da je u slučaju Srbije zabeležen nešto veći doprinos „međugrupne“ nejednakosti prema uzrastu, koja je u stanju da objasni oko 3% ukupne nejednakosti zarada. Potencijalni razlog relativno višeg doprinosa ovog tipa nejednakosti prema uzrastu mogao bi biti minuli rad, koji je upravo i osmišljen da indirektno (preko radnog iskustva) nagrađuje starije radnike i tako dovodi do diskrepance zarada radnika različite životne dobi. Kada je reč o trendu dve komponente nejednakosti tokom vremena, skoro sve posmatrane grupe zabeležile su pad u učešću „međugrupne“ nejednakosti. Jedini rast primećen je u slučaju dekompozicije nejednakosti prema polu gde je udeo navedene komponente porastao sa 0,12% na 0,73%. Ukoliko se negativan trend pomenute komponente nejednakosti nastavi, to može da bude implicitni znak produblivanja jaza u zaradama između žena i muškaraca.

Osim komparacije sa rezultatima koji su zabeleženi u Turskoj, veoma je korisno uporediti dobijene rezultate sa nešto ranijim nalazima do kojih su došli Krstić i Sanfi (Krstić & Sanfey, 2011). Autori su izračunali „unutargrupnu“ i „međugrupnu“ nejednakost zarada u Srbiji dekompozicijom Tejlvogov indeksa, što u potpunosti odgovara proceduri koju smo mi sproveli. Oni su tom prilikom koristili podatke Ankete o životnom standardu (AŽS) iz 2002. i 2007. godine. Slično našim procenama, autori su zaključili da je obrazovanje u najvećoj meri sposobno da objasni ukupnu nejednakost. Okvirnih 25% u slučaju obrazovanja do kojih smo mi došli nalazi se između 11% i 33%, što su procene autora za 2002. i 2007. godinu, respektivno. Iako je u našem slučaju zabeležen porast učešća „međugrupne“ nejednakosti prema polu, ona se i dalje nalazi u opsegu svojih vrednosti iz ranijeg perioda. Tako na primer, najviše zabeleženo učešće ovog tipa nejednakosti u našem slučaju iznosi 0,7%, što je unutar prethodno dobijenih vrednosti od 0,5% u 2007. i 1,5% u 2002. godini.

5. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Iako se poslednjih godina o nejednakosti na globalnom nivou sve više govori, ova tema nema adekvatan tretman u Srbiji. Pozitivno je to što da debate o nejednakosti dohotka ima barem u stručnim krugovima. Nažalost, isto se ne može reći za neke druge oblike nejednakosti poput nejednakosti zarada ili možda nejednakosti šansi za koje mnogi smatraju da su jedan od glavnih uzročnika nejednakosti u društvu. Upravo zbog toga, cilj našeg rada bio je da se na sveobuhvatan način sagleda nejednakost zarada korišćenjem različitih izvora.

Ispostavlja se da visoka nejednakost dohotka u Srbiji nije direktna posledica nejednakosti zarada. Suprotno uvreženom mišljenju, rezultati do kojih smo došli ukazuju da nejednakost zarada u Srbiji uopšte nije relativno visoka. U zavisnosti od izvora i obračunske jedinice zarade ona je, merena Gini koeficijentom, iznosila između 28 i 30 poena. Sudeći prema referentnim istraživanjima koja su koristila identičan izvor podataka i indikatore nejednakosti koji su korišćeni u ovom radu, Srbija se može svrstati u red zemalja sa umerenom nejednakošću zarada (za SES - Simon, 2010; za SILC - Bachmann et al, 2012 i Dreger et al, 2015).

Bez obzira na to što se trenutni nivo nejednakosti zarada može smatrati prihvatljivim, to ne znači da ne treba preduzimati korake koji bi raspodelu zarada učinili još ujednačenijom. Naši rezultati posvedočili su o zanemarljivoj ulozi poreske politike u smanjenju nejednakosti zarada, kojoj su usled niske progresivnosti sistema oporezivanja rada „vezane ruke“. Poreska reforma koja bi podrazumevala uvođenje veće progresivnosti, pre svega postojanjem dveju ili više marginalnih poreskih stopa, bila bi znatno efikasnija u redukciji nejednakosti. Ista reforma rasteretila bi najniže plaćene radnike, što bi potencijalno podstaklo uključivanje neaktivnog stanovništva radnog uzrasta i stoga smanjilo i nejednakost dohotka.

Kreatori politika bi trebalo da budu veoma obazrivi i da odustanu od traženja univerzalnog leka protiv nejednakosti, što je do sada uglavnom bio slučaj. Populističke mere poput povećanja minimalne zarade ne moraju nužno dati suštinske rezultate, o čemu svedoče brojna iskustva mnogih zemalja (Autor et al, 2010; Lukyanova, 2011; Lin & Yun, 2016 i dr.). Umesto jedinstvenog rešenja, adekvatnije bi bilo primeniti set različitih mera. U taj kompleks mera može da spada i minimalna zarada, ali njena povećanja moraju da budu propraćena adekvatnim izmenama u obrazovnoj, poreskoj i politici tržišta rada, ali i istovremenim promovisanjem koncepta „jednakih zarada za jednake poslove“, odnosno „jednakih zarada za različite podgrupe radnika“.

Ovaj rad je takođe pokazao da se uzroci visoke nejednakosti dohotka dobrim delom nalaze izvan zarada. Zbog toga je potrebno da, pored ponuđenih rešenja koja se direktno tiču tržišta rada, kreatori politika pažnju usmere na one koji spadaju u neaktivno stanovništvo. Posebno se ističu dve velike grupe - penzioneri i stanovništvo radnog uzrasta koje se nalazi van radne snage. Stoga, borba protiv nejednakosti dohotka takođe podrazumeva hvatanje u koštac sa veoma neujednačenim penzijama i nedovoljnom pokrivenošću neaktivnih osoba socijalnim davanjima. Premda penzijski sistem u sebi sadrži ujednačujuću komponentu u vidu minimalne i maksimalne osnovice za obračun doprinosa, kao i ograničenje u vidu maksimalnog godišnjeg ličnog koeficijenta (3,8), značajne nejednakosti i dalje postoje usled razlika u dužini staža osiguranja i osnova osiguranja. Poseban problem predstavlja i činjenica da veliki broj ljudi starijih od 65 godina (pre svega žena u ruralnim sredinama) nije ostvario pravo na penziju, tako da svi oni u formulu za izračunavanje dohodne nejednakosti ulaze sa nultim dohotkom. Navedeni problem mogao bi se rešiti uvođenjem socijalnih penzija o kojima se već godinama intenzivno raspravlja. Tek izmenama u penzijskom sistemu i redefinisanjem socijalne politike (uz postojeće reforme na tržištu rada) moguće je na adekvatan način rešiti problem visoke nejednakosti u društvu.

LITERATURA

Anić, A. (2019), „Aktivnost žena, rodni jaz u zaradama i zamka neaktivnosti i nezaposlenosti: ekonometrijska analiza za Srbiju“, Doktorska disertacija.

Arandarenko, M. (2017), „Nejednaki dohoci, nejednaka potrošnja“, *Odgovor Bošku Mijatoviću i Mijatu Lakićeviću*, MONS.

Arandarenko, M, Krstić, G. & Žarković Rakić, J. (2017), „Dohodna nejednakost u Srbiji: Od podataka do politike“, Friedrich Ebert Stiftung, Beograd.

Arandarenko, M. & Aleksić, D. (2019), „Western Balkans Labor Market Trends 2019 - Special topic: Labor costs, labor taxes and low-wage earners in the Western Balkans“, World Bank report, World Bank and wiiw.

Arandarenko, M, Krstić, G. & Žarković Rakić, J. (2019), „Nejednakost u Srbiji: Da li je problem u merenju ili u politikama?“, *Ekonomске ideje i praksa* 32, pp. 89-96.

Avlijaš, S, Ivanović, N, Vladislavljević, M. & Vujić, S. (2013), „Gender Pay Gap in the Western Balkan Countries: Evidence From Serbia, Montenegro and Macedonia“, FREN.

Autor, D, Manning, A. & Smith, C. (2010), „The Contribution of the Minimum Wage to U.S. Wage Inequality over Three Decades: A Reassessment“, *Working Paper No. 16533*, NBER. <https://doi.org/10.3386/w16533>

Bachmann, R, Bechara, P. & Schaffner, S. (2016), „Wage Inequality and Wage Mobility in Europe“, *Review of Income and Wealth*, Vol. 62(1), p.p. 181-197. <https://doi.org/10.1111/roiw.12152>

Buchinsky, M, Fields, S, Fougère, D. & Kramarz, F. (2003), „Francs or Ranks? Earnings Mobility in France, 1967-1999“, *Discussion Papers No. 3937*, CEPR

Tansel, A, Dalgic, B. & Guven, A. (2014), „Wage Inequality and Wage Mobility in Turkey“, *Discussion Paper No. 8669*, IZA. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2534697>

Dávalos M., Demarchi G., Santos I., Kits B., Oral I. (2016). „Voices of Europe and Central Asia: New insights on shared prosperity and jobs“. Washington, DC: World Bank. <https://doi.org/10.1596/25361>

Dreger, C, López-Bazo, E, Ramos, R, Royuela, V. & Surinach, J. (2015), „Wage and Income Inequality in the European Union“, Directorate General For Internal Policies, European Parliament.

Žarković-Rakić, J, Vladislavljević, M, Prokić, I. & Poljak, I. (2018), „Gender pay gap in times of austerity“, Partnership for economic policy (PEP).

Matković, G, Krstić, G. & Mijatović, B. (2015), „Srbija: prihodi i uslovi života 2013“, Republički zavod za statistiku.

Mijatović, B. (2014). „Siromaštvo u Srbiji 2011, 2012. i 2013. godine“, Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade RS.

Mijatović, B. (2017), „Eh ta ideologija“, *Reagovanje na blog Mihaila Arandarenka* „Ekonomska nejednakost u Srbiji između ideologije i činjenica“, MONS.

Milanović, B. (2016), *Global Inequality A New Approach for the Age of Globalization*, Harvard University Press, Cambridge.

Krstić, G. (2002), „An Empirical Analysis of the Formal and Informal Labour Markets in FR Yugoslavia (1995-2000)“, University of Sussex.

Krstić, G, Litchfield, J. & Reilly, B. (2007), „An Anatomy of Male Labour Market Earnings Inequality in Serbia – 1996 to 2003“, *Economic Systems*, Vol. 31, Issue 1. <https://doi.org/10.1016/j.ecosys.2006.06.001>

Krstić, G. & Sanfey, P. (2011), „Earnings inequality and the informal economy: evidence from Serbia“, *Economics of transition*, Vol. 19(1), p.p. 179-199. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0351.2010.00400.x>

Krstić, G. (2016). “Why income inequality is so high in Serbia: empirical evidence and a measurement of key factors”, *Economic Annals*, Volume LXI, No. 210 / July – September, pp.23-46. <https://doi.org/10.2298/EKA1610023K>

Krstić, G. (2017), „Would an increase in low work intensity contribute to reducing poverty and inequality in Serbia?“, *Ekonomске ideje i praksa* 24, pp. 37-52.

Krstić G. & Žarković-Rakić J. (2017), “Dohodna nejednakost u Srbiji: uzroci i preporuke za politiku”, u *Ekonomska politika Srbije u 2017*, Zbornik radova sa Naučne konferencije Naučnog društva ekonomista Srbije i Ekonomskog fakulteta u Beogradu.

Laušev, J. (2012), „Public Sector Pay Gap in Serbia During Large-Scale Privatisation, By Educational Qualification“, *Economic Annals*, Volume LVII, No. 192. <https://doi.org/10.2298/EKA1292007L>

Lin, C. & Yun, M. (2016), „The Effects of the Minimum Wage on Earnings Inequality: Evidence from China“, *Discussion Paper No. 9715*, IZA. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2731978>

Lukyanova, A. (2011), „Effects of minimum wages on the Russian wage distribution“, *Working Paper WP BRP*, National Research University Higher School of Economics, Moscow.

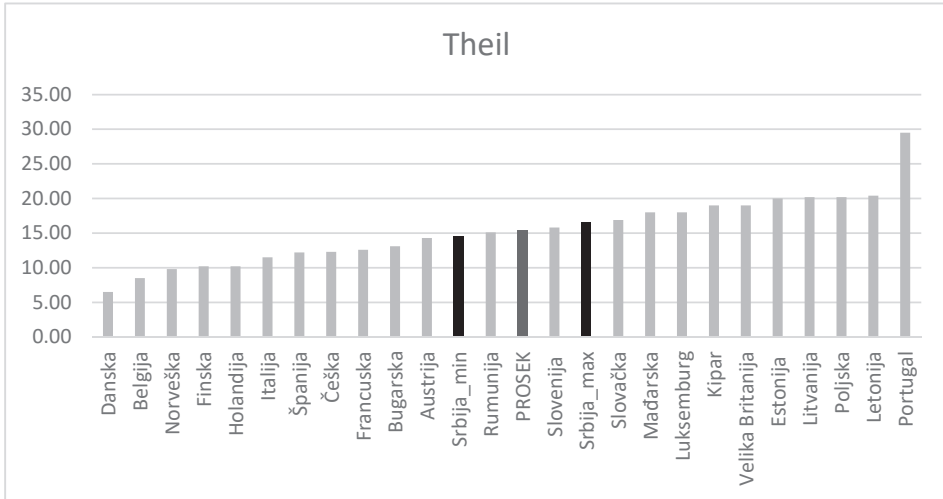
Ranđelović, S. & Žarković-Rakić, J. (2011), „Addressing Inequality and Poverty with Tax Instruments“, *Economic Annals*, Vol. LVI, No.190. <https://doi.org/10.2298/EKA1190007R>

Simón, H. (2010), „International differences in wage inequality: a new glance with European matched employer–employee data“, *British Journal of Industrial Relations*, 48(2), p.p. 310-346. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8543.2008.00708.x>

Vladisavljević, M. (2017), „The Public Sector Wage Premium and Fiscal Consolidation in Serbia“, *Economic Annals*, Volume LXII, No. 215. <https://doi.org/10.2298/EKA1715111V>

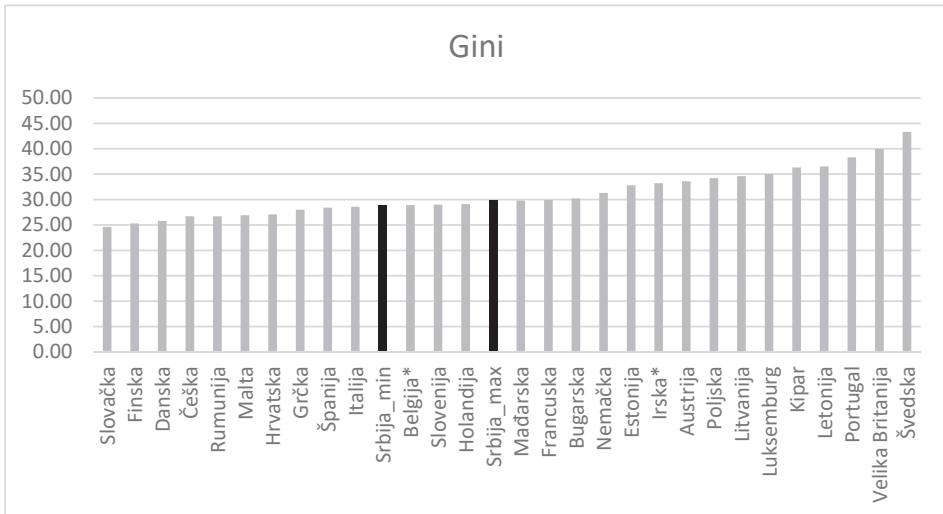
DODATAK

► GRAFIKON 1 – TEJL ZA ODABRANE ZEMLJE – EU PROSEK 2004-2010; SRBIJA MIN/MAX '13-'16

Izvor: Bachmann et al, 2012 i obrada autora na osnovu SILC (ARS) za Srbiju

► GRAFIKON 2 – GINI ZA ODABRANE ZEMLJE – EU PROSEK 2011(*2010); SRBIJA MIN/MAX '13-'16

Izvor: Dreger et al, 2015 i obrada autora na osnovu SILC (RZS) za Srbiju